

volwaardig beveiligde MPC-groep te kunnen garanderen, (in omvang) eerder toedan afnemen. Immers, ook al is de MPC klein, de benodigde beveiliging zal die van een groter vliegdekschip nauwelijks ontlopen.⁷

Tevens kan aan de hand van het artikel worden geconstateerd dat de eerder gepresenteerde plannen voor een verschuiving van 'blue' water naar 'brown' (of 'shallow') water operations, alsook realisatie van Theatre Missile Defence (TMD), niet als taken voor de nieuwe zeecomponent worden voorzien. Ter aanvulling, de verschuiving naar ondersteuning van landoperaties is voortgekomen uit 'nieuw' strategisch denken, na de Koude Oorlog. Dit bewijst dat het Nederlandse militaire denkkader inmiddels wel degelijk wordt bepaald door andere factoren dan *de massieve, min of meer statische verdediging van de Noord-Duitse laagvlakte*.

Discutabele winst

Wanneer je zo veel overhoop haalt, wanneer je zo'n drastische omschakeling voorstelt, met consequenties tot ver in de eeuw, dan is aan de orde welke operationele (of logistieke) winst valt te behalen. De schrijvers noemen twee winstpunten. Zij suggereren dat een *varende startbaan* de ultieme oplossing is voor het kunnen bereiken van verre, moeilijk toegankelijke gebieden. Die suggestie gaat aan een aantal zaken voorbij.

Ten eerste blijkt in de praktijk dat de *voor ons onmisbare vliegbases* – maar ook andere militaire steunpunten niet zo dun bezaaid zijn als de schrijvers beweren. Ten tweede vormt, dankzij – ook door de schrijvers hooggewaardeerde – tankercapaciteit, de afstand tussen vliegbasis en doelgebied steeds minder een probleem. Het vinden van een geschikte start- en landingsplaats voor vliegtuigen (desnoods op wat grotere afstand) wordt dus steeds eenvoudiger.

Het probleem van overvliegvergunningen wordt uitsluitend opgelost met vliegdekschepen voorzover het operatiegebied aan

zee ligt. Het *probleem* Djibouti zou daarmee inderdaad zijn opgelost, maar Afghanistan ligt niet aan zee!

Voorts vormt, in hun ogen, het vliegdekschip de ideale oplossing voor het strategisch transport van eenheden die humanitaire hulp gaan verlenen. Natuurlijk is dat mogelijk en als je toch over zo'n schip beschikt – én er echt geen urgente inzet van het vliegdekschip is voorzien – kun je dat overwegen. Maar of het nu zo'n goed idee is om een faciliteit met zo veel 'dedicated' capaciteit voor het opereren met (jacht)vliegtuigen planmatig te gebruiken voor 'simpel' transport, valt te betwijfelen.

Doelmatigheid lijkt ook niet de kritieke toets te zijn geweest wanneer een vliegdekschip uitsluitend als commandofaciliteit gedurende een gehele operatie voor de kust wordt gelegd? De schrijvers geven, nota bene, aan dat voor een dergelijke operatie de JSF's tijdelijk (!) plaats moeten maken voor rampenbestrijdingsmateriaal. Het valt toch nauwelijks te ontkennen dat hier in feite sprake is van weinig doelmatige en 'oneigenlijk' aanpak.

Operationele nadelen

Tegenover de in het artikel genoemde *voordelen* staan nadelen, welke door de auteurs onvoldoende of zelfs niet zijn gewogen. Een van de operationele nadelen van de 'Short Take Off and Vertical Landing' (STOVL) (F-35B) versie, die de schrijvers willen aanschaffen, is dat deze een kleiner bereik heeft dan de 'Conventional Take Off and Landing' (CTOL) versie van de JSF (F-35A), welke de voorkeur geniet van de KLu. Door de aanschaf van de STOVL-versie wordt *omvliegproblematiek* juist versterkt.

Mogelijk nog belangrijker is dat de conventionele versie, na te hebben bijgetankt boven veilig gebied, verder in het operatiegebied kan doordringen. Ook het draagvermogen (payload) van een STOVL-versie – de mee te voeren wapenlast – is minder dan van de CTOL-versie. De operationele capaciteit van een STOVL-versie is dus beduidend geringer dan van een CTOL-versie.

Een ander punt dat in het plan van de auteurs volledig onderbelicht blijft, zijn

consequenties van het verwerven van zowel STOVL- als de CTOL-versie. Op basis van de uiterlijke congruentie van de vliegtuigtypen zou een leek het vermoeden kunnen hebben dat het vliegen en onderhouden van deze twee verschillende versies evenzo grote overeenkomsten zal vertonen. Niets is evenwel minder waar. Het vliegen en onderhouden van CTOL- en STOVL-versies vraagt specifieke vaardigheden. Een dergelijk gecombineerde luchtvloot zou tot gevolg hebben dat de inrichting en organisatie van opleiding, training en onderhoud moet worden gedupliceerd, hetgeen aanzienlijke kosten met zich meebrengt.

De balans

Al met al is het moeilijk in te zien dat de voordelen van de aanschaf van een vliegdekschip opwegen tegen de nadelen. Dat was eerder al door de Nederlandse defensieplanners geconcludeerd; door henzelf, dus zonder Clausewitz.

Het artikel van de commandeur en de commodore heeft geen argumenten aangedragen die zouden kunnen leiden tot een andere conclusie. Hun wens dat het onderwerp, naar aanleiding van hun artikel, serieuzer en breder aandacht zal krijgen dan het tot nu toe heeft gehad, zal daarom – zo valt te vrezen – niet in vervulling gaan.

Lt-kol J.P.A. DE JONGH, docent aan de vakgroep Militaire Operationele Wetenschappen (KMA)

US Army Transformation en de KLu

Met interesse hebben wij kennis genomen van het artikel over de modernisatie die de US Army voor ogen ziet.¹ Verantwoordelijk voor de KLu Airpower Doctrine en het uitdragen daarvan, vinden wij de ontwikkelingen die onze belangrijkste militaire partner voor ogen heeft van belang voor de ontwikkelingen van de Nederlandse defensie in het algemeen en voor

⁷ Om de indruk te bepalen, een Amerikaanse 'Carrier Battle Group' heeft veertien begeleidende schepen!

¹ M.C. de Kruif en N.J.E. van der Zee. In: MS 2003 (3) jrg. 172.

de KLU Airpower Doctrine in het bijzonder. Met kritische blik hebben wij het artikel dan ook gelezen. Een aantal opmerkingen moet ons na lezing van het hart.

De feiten op een rij

Na een veelbelovende inleiding over vernieuwing bij de US Army wordt door de schrijvers al snel gesteld dat de inzet van het luchtwapen slechts beperkt effectief is. Dit willen wij bestrijden. Maar bovenal vragen wij ons af wiens visie hier wordt gegeven. Deze visie sluit in ieder geval niet aan bij de ontwikkelingen zoals die zich momenteel voordoen. Enige argumenten om deze achterhaalde en, naar onze mening, verkeerde visie te pareren volgen hierna.

Operationele veiligheid is doorslaggevend

Als eerste reden voor de beperkte effectiviteit wordt het probleem doelonderkenning neergelegd. De hoogte van opereren, uit angst voor luchtverdedigingsmiddelen, wordt daarbij als aanleiding aangegrepen waardoor doelonderkenning moeilijk zou zijn. Niet uit angst (zoals de schrijvers stellen) voor luchtverdedigingsmiddelen wordt hoog gevlogen, maar uit operationele overwegingen. Het is namelijk een goed militair gebruik om jezelf niet onnodig aan dreiging bloot te stellen.

Op grotere hoogte is de trefkans voor systemen van het type Man Portable Air Defence Systems – MANPADS (Stinger en soortgelijke wapens) nu eenmaal sterk afgenomen. Met van grotere hoogte opereren worden veiligheid en meer vrijheid van handelen gecreëerd. Dus wat pantser doet voor landstrijdkrachten vertaalt zich voor luchtstrijdkrachten in het opereren op afstand en hoogte.

Voorts moet worden vastgesteld dat met de huidige luchtverkenningssystemen prima doelacquisitie van grotere hoogte kan worden gedaan. Dit is ten tijde van de Kosovocrisis meermalen bewezen. Ook de inzet van Predators met Hellfires (ook opererend van grotere hoogte) in Jemen, waarbij twee terroristen werden uitgeschakeld, is daarvan een voorbeeld.

Steeds kortere reactietijden

Ook zou de cyclus tussen aanvraag en het

effect bij het luchtwapen te lang duren. Ook hier lopen de schrijvers achter de feiten aan. De jachtvliegtuigen die momenteel zijn ingezet boven Afghanistan reageren direct op aanvragen om vuursteun. Zo streeft de VS naar (en realiseert) een 'decision cycle' van minder dan maximaal 20 minuten. In de praktijk worden over het algemeen zelfs reactietijden van belangrijk minder dan 10 minuten gerealiseerd. Dit wordt bereikt door tankervliegtuigen en aanvalsvliegtuigen in de lucht te hebben waardoor direct aan een verzoek om vuursteun kan worden voldaan. Dit past ook in het beeld van de moderne oorlogvoering en het uitgedunde gevechtsveld dat daarbij bestaat.

Alleen met het luchtwapen is het mogelijk om in zeer korte tijd een grote afstanden in het gevechtsveld te overbruggen. Alleen op deze manier kunnen plotseling opdoemende verzetshaarden en gelegenheden op ver uit elkaar liggende posities uitgeschakeld worden.

Beperkte politieke bruikbaarheid?

De tweede reden voor het beperkte effect van de inzet van het luchtwapen wordt gezocht in de beperkte politieke bruikbaarheid. Terecht wordt uitgegaan van inzet van het luchtwapen in bondgenootschappelijk verband. Dat echter steeds de VS in die verbanden de leiding zou moeten hebben, ligt niet altijd voor de hand en blijkt in voorkomende gevallen meer een pragmatische achtergrond te hebben.

Immers: de VS beschikken over materiaal dat alle facetten van inzet van Airpower raakt, waarvan JSTARS en Electronic Warfare-toestellen goede voorbeelden zijn. Het is niet verwonderlijk dat men dan betrokken wil worden bij de beslissing over de inzet van deze 'high value' wapensystemen. Tijdens de Kosovo-luchtoorlog, operatie Allied Force, vond de planning en dagelijkse aansturing van de operatie plaats vanuit het CAOC ('Combined Air Operations Centre') in Vicenza, Noord-Italië. Van de drie planninggroepen die de operatie daadwerkelijk hebben opgezet, werden er twee geleid door Nederlandse KLU-vliegers, terwijl in de derde planningsgroep ook belangrijke Nederlandse inbreng aanwezig is geweest.

Terugkijkend naar de conflicten van de afgelopen jaren moet echter worden geconstateerd dat juist het luchtwapen door de politiek als 'weapon of first choice' wordt ingezet. Eerst wordt de luchtoorlog gevoerd, later volgen grondtroepen. Dit geldt voor de eerste Golfoorlog, voor Kosovo, Afghanistan en nu ook weer in Irak.

Naar onze mening is, omdat nauwelijks eigen militairen aan gevaar worden blootgesteld, het luchtwapen zeker in de aanvangsfasen van een conflict, juist het wapen dat politiek het meest bruikbaar is voor het leveren van de gewenste slagkracht.

Precisiemunitie

Als derde reden wordt, bij inzet van het luchtwapen, de kans op ongewenste schade te groot geacht. Deze notie is door luchtmachten al jaren geleden onderkend. Niet voor niets wordt het aandeel precisiewapens dat wordt gebruikt steeds groter. Tijdens de eerste Golfoorlog was circa 3 procent van de verbuikte munitie precisiemunitie, tijdens Allied Force was dat al boven de 30 procent; in Afghanistan ligt dat aantal rond de 80 procent en boven Irak in 2003 boven de 90 procent. Ook de inventaris van de KLU bestaat grotendeels uit dergelijke precisiemunitie. Daarin past ook dat onlangs de behoeftestelling in de Eerste en Tweede Kamer is neergelegd waar de KLU toestemming vraagt om het arsenaal aan precisiewapens voor lucht-grond bestrijding uit te breiden.

Dit in tegenstelling tot de grote aantallen domme (niet-precieze) munitie, die vooral de KL nog steeds in inventaris voert en waardoor zij juist minder geschikt zou zijn om vooral in de diepte, waarbij de kans op onbedoelde nevenschade het grootst is, te worden ingezet. Het argument van onbedoelde nevenschade gaat dan ook geenszins op.

Luchtwapen versus grondtroepen

Als vierde reden wordt gegeven dat het luchtwapen geen vervanging is gebleken voor grondtroepen. Dat is correct, maar met het luchtwapen kan de beslissende klap worden uitgedeeld; voor langdurige bezetting en beïnvloeding zijn grondtroepen beter geschikt.

De Golfoorlog is daar een goed voorbeeld van: nadat luchtoverwicht ('air superiority') werd behaald, waarbij het luchtwapen 'supported' krijgsmachtdeel is geweest, volgde een fase waarin het luchtwapen van rol veranderde en 'supporting' werd. Hier kan worden geconstateerd dat het luchtwapen een actieve rol speelt bij het vormen van het gevechtveld ('shaping the battlefield'), waar de grondtroepen in het behalen van hun operationele doelstelling veel profijt hebben gehad.

Terecht stellen de schrijvers dat er altijd een fase zal ontstaan waarin daadwerkelijk grondtroepen moeten opereren.

Samenwerking tussen krijgsmachtdelen

Met deze laatste opmerking raken ze ook de kern van de zwakte van hun eigen verhaal. Teveel is in hun visie bij de transformatie van de Nederlandse krijgsmacht en vooral de transformatie van de KL uitgegaan van eenzijdige en zelfstandige ontwikkeling van dit krijgsmachtdeel.

Maar is er wel transformatie te constateren in het stuk van de schrijvers? Nog steeds wordt vastgehouden aan brigadeconcept en het gevecht van de verbonden wapens. De ontwikkeling van de KL kan niet los worden gezien van ontwikkelingen van de andere krijgsmachtdelen en dat gebeurt in het artikel niet. De schrijvers verwijten voorts een gebrek aan politieke sturing die wordt versterkt door het uitblijven van een update van het DSP van 1998. Nu is het zo dat een opvolging van het DSP binnenkort wordt aangeboden voor ministeriële besluitvorming. In dit nieuwe document wordt nadrukkelijk geadresseerd dat de krijgsmachtdelen meer en meer gezamenlijk (joint) tot effectbereiking moeten komen.

Recente voorbeelden

Doctrinair gezien steunen wij dat van harte. Laten we daarvoor eens kijken naar de strijd in Afghanistan en hoe 'jointness' tot bepaalde effecten leidt. De strijd tegen het Taliban-bewind is vooral een joint oorlog geweest. Om de effectiviteit van het luchtwapen te verhogen waren Special Forces, zeer beperkt in aantal, in het gebied aanwezig voor doelopsparing en doelaanwijzing. Daarnaast wisten zij lokale strijdgroepen samen te smeden tot

een strijdmacht die het Taliban-leger aanviel. Binnen zeer korte tijd is het Taliban-bewind ten val gekomen en zijn voorwaarden geschapen om grondtroepen massaler in te zetten en wederopbouw van het land mogelijk te maken.

Ook de meest recente ontwikkelingen in Irak bevestigen dit beeld. Het luchtwapen (kruisraketten en (jacht)bommenwerpers) worden eerst ingezet ter voorbereiding van het gevechtveld en vooral in de diepte. De grondtroepen gebruiken het gecreëerde momentum om snel op te rukken. Hier blijkt de gefaseerdheid van militair optreden en de rol die de verschillende krijgsmachtdelen tijdens die verschillende fasen meer of minder nadrukkelijk kunnen en moeten uitvoeren. Dit zou ook de kern van de 'Army Transformation' moeten zijn, niet voor niets past deze dan ook in de 'Joint Vision' die door de Joint Chiefs of Staff is vastgesteld.

Parallele oorlogvoering

In hun inleiding stellen de schrijvers dat met de Army Transformation een 'Revolution in Military Affairs' (RMA) wordt ingeluid. Dat laatste zou mooi zijn maar komt in het artikel eigenlijk niet meer terug. Dat is een teken aan de wand.

Wat naar mijn mening wel een RMA is bevindt zich in de filosofie achter de Army Transformation en met name achter de Joint Vision. (Deze filosofie wordt overigens ook neergelegd in de opvolger van het nieuwe DSP.) Die filosofie is het besef dat militair optreden niet meer alleen maar gericht dient te zijn op het vernietigen of neutraliseren van de strijdmacht van de tegenstander.

Het gaat bij coherent en gezamenlijk militair optreden om het bereiken van te voren bepaalde effecten. Bij deze effectbereiking moeten de principes van parallelle oorlogvoering wordt gehanteerd. Dat laatste kan het best gebeuren in een netwerk-omgeving waarin sensoren, commandovoering en geweldgebruik zijn gekoppeld.

² F. Osinga, Netwerkend de oorlog in: de strijd in Afghanistan als toekomstmodel voor de NATO Response Force. In: Internationale Spectator 2003 (LVII) 1.

Voor informatie over dit laatste verwijzen wij graag naar het artikel van Frans Osinga in de Internationale Spectator van januari 2003.²

Over de ontwikkelingen die voor de KL worden gegeven, kan worden geconstateerd dat in de tekst van vernieuwing in feite niet veel is terug te vinden. Vastgehouden wordt aan het brigademodel, terwijl juist steeds meer modulair en complementair moet worden opgetreden.

Het divisieniveau wordt ter discussie gesteld, terwijl juist met het operationeel worden van het High Readiness Forces (HRF) Head Quarters (HQ) (1 Ge/NL Corps) de Divisie wordt omgevormd tot Operationeel Commando en de aansturing van de parate eenheden krijgt. Er worden vragen gesteld bij de reserve-eenheden terwijl die juist in het licht van bezuinigingen worden opgeheven.

Een gemiste kans

Het is altijd boeiend te lezen hoe over de krijgsmacht van de toekomst wordt nagedacht. Bij gebrek aan een duidelijke doelstelling in hun verhaal lijken de schrijvers echter niet verder te komen dan een weerslag te geven van het Amerikaanse denken op dit gebied.

Als echter verkeerde argumenten worden gebruikt, of achter de feiten wordt aangelopen, verliest een beschouwing snel haar meerwaarde. Dit nieuwe Amerikaanse denken wordt vervolgens niet vertaald naar de KL van de toekomst. Juist nu 'joint' het credo is, heeft het er alle schijn van dat zij aansturen op het in stand houden van een KL gebaseerd op uitgangspunten uit de Koude Oorlog.

Hiermee wordt het mooie en zich moderniserende bedrijf 'de KL' geen goed gedaan. Vooral aan de nieuwe denkers in die KL wordt hier geen recht gedaan. De meerwaarde van het artikel voor het Nederlandse denken over modernisatie is dan ook nihil. Een gemiste kans!

Luitenant-kolonel P. BOLDER,
hoofd sectie Algemeen Beleid
Luitenant-kolonel W. KLUMPER,
docent strategie, doctrine en airpower